

Resumé af frikommuneforsøget Bedre søvn med teknologi

v/ Ida Munk Sandegaard Skyt, Center for Frihedsteknologi, Aarhus Kommune

Baggrund

I 2018-2020 har Center for Frihedsteknologi, Aarhus Kommune, udført et frikommuneforsøg om søvnforbedrende velfærdsteknologi. Frikommuneforsøget udsprang af en lovgivningsmæssig problemstilling, idet teknologierne har funktioner, der kan monitorere/overvåge borgere. Derfor kræves et informeret, habilt samtykke fra borgerne, før teknologierne må anvendes. Borgere, der som følge af kognitive funktionsnedsættelser (fx demens) ikke er i stand til at give samtykket, kan derved ikke få gavn af teknologierne. Dette skaber ulighed. Frikommuneforsøget har været fritaget for lovgivningen på området for at indsamle erfaringer med teknologierne til denne målgruppe af borgere og undersøge effekten på borgernes søvn og daglige tilværelse. Frikommuneforsøget blev udført i samarbejde med Esbjerg Kommune og Randers Kommune.

Metode

I forberedelsen af frikommuneforsøget blev der udført en behovsafdækning samt en markedsafdækning med produktanalyse af 31 søvnforbedrende velfærdsteknologier. Heraf blev der afprøvet en sengesensor (Mobility Monitor) og en kropsbåren sensor (DEMOS-10) af 19 borgere på seks plejehjem. Data fra afprøvningen blev indsamlet via både kvalitative og kvantitative metoder. Der blev etableret en praksisgruppe til at udarbejde Proces til bedre søvn (visiteringsprocedure), der efterfølgende blev afprøvet, tilpasset og valideret på de seks plejehjem. En bredt sammensat følgegruppe kvalificerede arbejdet med fokus på etiske dilemmaer i anvendelsen af søvnforbedrende velfærdsteknologi.

Resultater

Resultaterne er i evalueringen underbygget med 14 borgercases. I frikommuneforsøget blev der udarbejdet en Proces til bedre søvn, der understøtter borgernes retssikkerhed og hjælper med at finde den bedste indsats for den enkelte borger. Heri indgår faglig refleksion og tværfagligt samarbejde. Søvnmonitoreringsteknologierne gav data, som medarbejderne brugte i indsatsen for at forbedre borgernes søvn og døgnrytme. Flertallet af borgerne opnåede en bedre nattesøvn, hvilket resulterede i mere energi og forbedret funktionsniveau i dagtimerne. Der fremkom mindre brug af og mere målrettet anvendelse af medicin. Desuden blev data anvendt til at skabe færre unødvendige forstyrrelser om natten og målrette anvendelsen af tryghedsskabende velfærdsteknologi. Yderligere viste frikommuneforsøget større værdighed og sikkerhed for borgere samt større ro og tryghed for medarbejdere ved anvendelse af søvnmonitoreringsteknologi, hvilket ikke indgik i frikommuneforsøgets mål. Der fremkom ingen etiske betænkeligheder ved anvendelsen af søvnmonitoreringsteknologi.

Diskussion

Det kan diskuteres, om anvendelse af udredningsfunktionerne i søvnmonitoreringsteknologi har lovhjemmel i sundhedsloven eller serviceloven. Hvis der ikke er hjemmel i sundhedsloven, kunne udredningsfunktionerne

med fordel tilføjes i bekendtgørelsen om tryghedsskabende velfærdsteknologi, hvilket Rådet for Tryghedsskabende Velfærdsteknologi vil blive præsenteret for. Der tages en række forbehold i forhold til datagrundlaget i evalueringen, hvor især COVID-19 havde konsekvenser.

Konklusion

Frikommuneforsøget viste, at større fokus på borgernes søvn og døgnrytme kan bidrage til øget kvalitet af plejen og omsorgen for den enkelte borger. Via forbedret nattesøvn og døgnrytme kan borgernes funktions- og ressourcer i hverdagslivet øges. Proces til bedre søvn sikrer, at borgernes retssikkerhed respekteres og overholdes på trods af, at borgerne ikke er i stand til at give informeret, habilt samtykke til anvendelse af søvnforbedrende velfærdsteknologi. Medarbejdere oplevede objektive data fra teknologierne som et værdifuldt redskab til indsigt, faglig dokumentation, styrkelse af det tværfaglige samarbejde samt som supplement til subjektive data (observationer, fornemmelser osv.). Det viste sig, at de færreste teknologier er modne til en driftssituation på plejehjemmene, og de vil sandsynligvis ikke kunne blive det, da de er udviklet til andre målgrupper og privat brug. Desuden er kommunens regler vedrørende IT- og datasikkerhed en barriere. Formålet med frikommuneforsøget blev opfyldt i forhold til søvnmonitoreringsteknologi. Der kan senere suppleres med erfaringer vedrørende videobaseret kig-ind, hvor afprøvningen måtte udskydes på grund af COVID-19.

Anbefalinger

Det anbefales, at der implementeres søvnmonitoreringsteknologi i form af en kropsbåren sensor til døgnrytmemåling og evt. en sengesensor på plejehjemmene. Samtidig bør Proces til bedre søvn (gerne integreret i Cura) anvendes i den søvnforbedrende indsats. Søvnmonitoreringsteknologien vil kunne udlånes fra Hjælpemiddelcentret. Det anbefales, at der vælges nogle få medarbejdere på plejehjemmene som ansvarlige tovholdere i indsatsen (sygeplejerske og ergoterapeut/fysioterapeut eller VT-pionérer) samt at alle faggrupper og vagtlag inddrages i det tværfaglige samarbejde. Det anbefales at undersøge, om der er en mulig økonomisk gevinst ved en søvnforbedrende indsats, hvilket ikke var fokus i frikommuneforsøget. Det anbefales at afprøve videobaseret kig-ind, da anvendelsen ikke blev tilladt med bekendtgørelsen om tryghedsskabende velfærdsteknologi og stadig kræver habilt samtykke fra borgerne.